

Andela Frančić

PRILOG PROUČAVANJU MEĐIMURSKE OJKONIMIJE: DVOLEKSEMNI OJKONIMI S PRIDJEVIMA *DONJI/GORNJI*

Pridjevsko-imenički ojkonomi s pridjevima *donji/gornji* najbrojnija su skupina međimurskog dvoleksemnog ojkonomskog podsustava. Kronološki slijed zapisa ojkonomskih potvrda kojima su se kroz povijest imenovala naselja koja danas nose dvoleksemno ime s pridjevima *donji/gornji* predložak je za analizu fonološko-morfoloških, tvorbenih i strukturnih mijena te opisa suvremenog stanja.

1. UVOD

1.1. Dosadašnja proučavanja međimurske ojkonomije

Međimurska ojkonomija, odnosno toponimija uopće, vrlo je rijetko bila predmetom znanstvenih istraživanja (izuzetak je toponim Međimurje¹). Toponomastička bibliografija međimurskog područja svodi se na samo nekoliko naslova.² Najopsežniji od njih jest mađarskim jezikom pisan separat *Muraköz helyne-*

¹ Usp. Z. Bartolić, *Prilog historiji govora Međimurja*, Međimurska revija, I, Čakovec, 1959, 51-57; isti, *Hrvatski kajkavski govori Međimurja*, u knjizi D. Tome Popevka *zemlji*, Matica hrvatska, Čakovec, 1971, 87-117; isti, *Međimorje ili Međimurje*, u knjizi, *Sjevernohrvatske teme*, IV, Zrinski, Čakovec, 1989, 317-320; J. Zvonar, *Razmišljanja o imenu Međimurje*, u knjizi *Usmena narodna književnost na tlu Međimurja, I*, Zrinski, Čakovec, 1980, 187-189; M. Lončarić, *Toponim Međimorje/Međimurje*, *Studia Slavica Savariensia*, 2, Szombathely, 1994, 15-22. Ovaj toponim ušao je i u *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* P. Skoka (knj. II, s.v. međa, Zagreb, 1972), donosi ga S. Babić u *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku* (Zagreb, 1986, 34), spominju ga M. Hraste u članku *O pisanju imena mjesta* (Jezik, IX, Zagreb, 1961/62, br. 1, 7-11), P. Šimunović u knjizi *Istočnojadranska toponimija* (Split, 1986, 203) ...

² L. Hadrovics, *Muraköz helynevei*, Budapest, 1934 (poseban otisak iz Nyelvtudományi Közlemenyek 48); F. Šafarić, *Postanak nekih imena novonastalih mjesta u Međimurju*, *Filologija* 5, Zagreb, 1967, 169-175; A. Frančić, *Međimurska ojkonomija i književni jezik*, *Rasprave Zavoda za jezik* 14, Zagreb, 1988, 51-58.

vei L. Hadrovicsa — povijesni pregled i etimološka analiza 122 ojkonima od kojih mnogi danas više nisu sastavni dio službenog ojkonimskog fonda. Usputne napomene o pojedinim toponimima razasute su po povijesnim, književnopovijesnim i lingvističkim radovima.

1.2. Povod radu

Usporedbom današnjeg službenog međimurskog ojkonimskog fonda s istovjetnom građom ekscerpiranom iz starijih pisanih izvora uvidjeli smo da mnogih (nekadašnjih) ojkonima danas više nema ili se javljaju u liku različitom od onog u ranijim zapisima. Među njima su se našli i dvočlani ojkonimi s pridjevima *donji/gornji* koji su prvotno bili jednoleksemni izrazi (bez pridjevskog leksema).

Drugi povod ovom radu bio je nedavno objavljen zanimljiv članak B. Dudukovića *Toponimi s toponimskim pridjevskim sastavnicama donji (donja, donje) i gornji (gornja, gornje) u Hrvatskoj*³. U njemu je nekoliko nepreciznih navoda koje bi valjalo ispraviti i dopuniti, a odnose se na međusobnu udaljenost naselja s ojkonimima navedenog tipa, njihovo (ne)postojanje u istočnoj, ravničarskoj Hrvatskoj, uvjet da naselje s pridjevom *gornji* u imenu, bude i stvarno više od naselja s pridjevom *donji* te proglašavanje obratnih slučajeva "imenima s neistinitom informacijom".

1.3. Zadatak i cilj istraživanja

Nakon kratkog osvrtu na zastupljenost ojkonima s pridjevima *donji/gornji* u hrvatskom ojkonomastikonu i na radove čiji se autori dotiču ojkonimskih struktura ovoga tipa prijeći ćemo na obradu građe s međimurskog područja. Iščitat ćemo udio ojkonima sa sastavnicama *donji/gornji* u ukupnom ojkonimskom fondu, sagledati njihovu pojavnost od najstarijih zapisa (13. st.) do današnjih imenika mjesta, analizirati njihove mijene te pokušati odgovoriti na pitanje otkada datira pojava likova s toponimskom pridjevskom sastavnicom *donji/gornji*. Posebnu ćemo pozornost posvetiti etiologiji pridjeva *donji/gornji* u međimurskom ojkonomastikonu.

1.4. Ojkonimi s pridjevima *donji/gornji* u hrvatskom ojkonomastikonu

U hrvatskoj ojkonimiji od svih su dvoleksemnih ojkonima najzastupljeniji oni čiji je jedan (uglavnom prvi) leksem pridjev *donji* ili *gornji* (usp. *Donji Turni, Donja Voća, Gornji Miholjac...*). Prema podacima iz knjige *Naselja i stanovništvo Socijalističke Republike Hrvatske*⁴ 1971. godine ojkonimima takve strukture imenovalo se 467 samostalnih naselja (229 s pridjevom *donji* i 238 s pridjevom *gornji*), 293 dijela naselja (140 s pridjevom *donji* i 153 s pridjevom *gornji*) i 228

³ Folia onomastica croatica, 2, Zagreb, 1993, 115-124.

⁴ M. Korenčić, *Naselja i stanovništvo Socijalističke Republike Hrvatske 1957-1971*, Zagreb, 1979.

bivših naselja-dijela naselja (108 s pridjevom *donji*, 110 s pridjevom *gornji*). Dva-deset godina kasnije⁵ Hrvatska ima 436 samostalnih naselja čiji ojkonomi sadrže pridjeve *donji* (216) ili *gornji* (220). Ojkonomie navedenog tipa nalazimo posvuda u Hrvatskoj⁶.

1.5. Iz onomastičke literature o toponimskim leksemima *donji/gornji*

Čestotnost binarnih toponimskih sintagmi s atributima *donji/gornji* čini ih neizostavnom građom mnogobrojnih radova o toponimiji određene regije. Izdvoj-it ćemo samo neke od njih.

Pišući o "srpsko-hrvatskim imenima mjesta" P. Skok⁷ konstatira da su *gornji* i *donji* "sasvim obični toponomastički adjektivi" koji služe "za razlikovanje lokaliteta istog naziva" dodajući da najstarije potvrde takvih toponima u Dalma-ciji sežu u 15. stoljeće.

V. Tomanović se ojkonomima o kojima je riječ dotiče u svoja dva rada⁸. Uočivši da *gornji* znači istočni (jugoistočni), a *donji* zapadni (sjeverozapadni) pokušava to objasniti kretanjem sunca — "na istočnoj strani do podne ono se penje, podiže se gore... a na zapadnoj ... se spušta, ide dole".

V. Putanec⁹ ojkonomie *Gornji Stoliv* i *Donji Stoliv* (među kojima je odnos go-re:dolje) navodi kao primjer druge determinacije koja nastupa onda kada prva ne osigurava jednoznačnost onomastičkog znaka.

P. Šimunović¹⁰ uglavnom ponavlja Tomanovićevo tumačenje zašto *gornji* znači "istok", a *donji* "zapad" napominjući da u mnogim sličnim toponimima te

⁵ Usp. *Popis stanovništva 1991. Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima*, Zagreb, 1992.

⁶ Pri tom ne mislimo samo na imena onih naselja koja imaju status samostalnog naselja (kao što to čini B. Duduković [o. c., 115] kad konstatira da "takvih imena ima posvuda u Hrvatskoj osim u istočnim, ravničarskim pokrajinama") već i na dijelove naselja, odnosno bivša naselja. Točno je da niti jedno naselje s ovim tipom imena ne nalazimo u bivšim općinama Đakovo, Valpovo, Vu-kovar i Županja, ali da takvih ojkonomima ima (bilo je) i na istoku Hrvatske dokaz su sljedeći prim-jeri: *Donji Salaši*, *Gornji Salaši* (dijelovi naselja, dalje dn, u općini Beli Manastir), *Donji Orlovnjak*, *Gornji Orlovnjak* (bivša naselja, dalje bn, u općini Osijek), *Donja Bebrina*, *Gornja Be-brina*, *Donja Vrba*, *Gornja Vrba*, *Donji Andrijevc*, *Gornji Andrijevc*, *Donji Slatnik*, *Gornji Sla-trnik* (općina Sl. Brod)... Ako pak govorimo samo o imenima naselja sa statusom samostalnog naselja, radi točnije informacije valja istaći i njihovu rijetkost u Istri — samo *Gornji Rabac* u općini Labin i *D. Kraj* u općini Opatija — te odsutnost na otocima (općina Cres-Lošinj, Hvar, Kor-čula, Lastovo, Pag, Rab, Vis) ni jedne potvrde nema u općinama Metković, Ploče, Senj...

⁷ P. Skok, *Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta*, Rad JAZU, 224, Zagreb, 1921.

⁸ V. Tomanović, *Prilozi toponomastici jadranskih otoka*, Južnoslavenski filolog, XX, Beograd, 1953-1954, 405-420; isti, *O nekim toponimima Boke kotorske*, IV zasedanje na međunarodnata komisija za slovenska onomastika, Skopje, 1971, 163-166.

⁹ V. Putanec, *Esej o jezičnom znaku i onomastici te o antroponimiji u Hrvatskoj*, predgovor *Leksi-ka prezimena SR Hrvatske*, Zagreb, 1976, V-XIV.

¹⁰ P. Šimunović, *Istočnojadranska toponimija*, Split, 1986, 25-26.

distinkcije nema ili nije već uočljiva, te da nema mnogo toponima koji bi upozoravali na orijentaciju sjever-jug (takvi su uglavnom administrativnog porijekla).

Već spominjani rad B. Dudukovića¹¹ dosad je najopširniji prilog proučavanju toponima s pridjevskim sastavnicama *donji/gornji*. Budući da smo se nekih njegovih navoda već dotakli, a na neke ćemo se osvrnuti u daljnjem radu, ovdje istaknimo zanimljivo tumačenje da *gornji* može značiti "negdašnji", a *donji* "mladi".

2. Dvočlane toponomastičke sintagme s članovima *donji/gornji* u međimurskom toponomastikonu

Prisutnost dvočlanih toponomastičkih sintagmi s članom *donji/gornji* uočava se u primjerima koji ulaze u različite toponomastičke razrede:

- a) toponim: *Gornje Međimurje – Donje Međimurje*
- b) ojkonom: *Gornji Mihaljevec – Donji Mihaljevec*
- c) mikrotoponim: *Gornje trate*
- d) mikroojkonim: *Gornji kraj – Doljnji kraj*

U ovom ćemo radu u prvi plan staviti ojkonime.

2.1. Udio ojkonima s pridjevima *donji/gornji* u međimurskom ojkonomastikonu

Od 126 samostalnih naselja koliko ih je danas u Međimurju, četvrtina njih (31 = 24,6%) ima dvoleksemno (27)¹², odnosno višeleksemno (4)¹³ ime. Među dvoleksemnim ojkonomima najveći udio (15 = 55,5%) imaju oni sa sastavnicama *donji/gornji*. Dakle, ojkonomi sa sastavnicama *donji/gornji*¹⁴ čine jednu osminu (12%) ukupnog međimorskog ojkonomastikona.

Od 15 dvoleksemnih ojkonima s leksemom *donji/gornji* pretežiti su dio "antonimni ojkonomski parovi", odnosno antonimni ojkonomi: *Gornja Dubrava – Donja Dubrava*, *Gornji Hrašćan – Donji Hrašćan*, *Gornji Koncovčak – Donji*

¹¹ B. Duduković, o. c.

¹² To su: *Donja Dubrava*, *Donji Hrašćan*, *Donji Koncovčak*, *Donji Kraljevec*, *Donji Mihaljevec*, *Donji Pustakovec*, *Donji Vidovec*, *Donji Zebanec*, *Dragoslavec-Breg*, *Dragoslavec-Selo*, *Gornja Dubrava*, *Gornji Hrašćan*, *Gornji Koncovčak*, *Gornji Kraljevec*, *Gornji Kuršanec*, *Gornji Mihaljevec*, *Gornji Zebanec*, *Mala Subotica*, *Mali Mihaljevec*, *Mursko Središće*, *Okrugli Vrh*, *Savska Ves*, *Sveta Marija*, *Sveti Urban*, *Sveti Križ*, *Zebanec-Selo* i *Železna Gora*.

¹³ To su: *Novo Selo na Dravi*, *Novo Selo Rok*, *Sveti Juraj u Trnju* i *Sveti Martin na Muri*.

¹⁴ *Donji/gornji* jedini su antonimni pridjevi u službenoj međimurskoj ojkonomiji. Inače, toponimi u kojima se javljaju antonimni pridjevi vrlo su česti u toponimiji (usp. D. Alerić, *Problem desnoga i lijevoga u jugoslavenskoj toponimiji*, Rasprave Zavoda za jezik, 4-5, Zagreb, 1979, 135.

*Koncovčak, Gornji Kraljevec – Donji Kraljevec,*¹⁵ *Gornji Mihaljevec – Donji Mihaljevec, Gornji Zebanec – Donji Zebanec.*

Dva ojkonima – *Donji Pustakovec* i *Donji Vidovec* – nemaju u današnjem službenom ojkonomastikonu svoj "gornji par". *Gornji Pustakovec* i *Gornji Vidovec* bivša su međimurska naselja: *Gornji Pustakovec* danas je dio grada Čakovca, a *Gornji je Vidovec* u sastavu Ivanovca.¹⁶

Ojkonim *Gornji Kuršanec* nema, niti je ikada imao svoj "donji par". Njime imenovano naselje novijeg je datuma.¹⁷ On stoji, za razliku od svih dosad navedenih primjera, u opoziciji s jednolekseminim ojkonomimom – *Kuršanec*.¹⁸

Svi dosad spominjani međimurski antonimni ojkonomi imali su isti identifikacijski (npr. *Dubrava, Hrašćan, Koncovčak*), a različit diferencijacijski član (gornji /*Gornja Dubrava*/ : donji /*Donja Dubrava*/, Ø /*Kuršanec*/ : gornji /*Gornji Kuršanec*/).

U hrvatskom mursko-dravskom međurječju izostaju "trojne" potvrde¹⁹ tipa *Donji Mosti – Srednji Mosti – Gornji Mosti*²⁰, no bilježimo jedan drugačiji tip "trojnosti": uz istu identifikacijsku oznaku, osim *gornji/donji* javlja se još *mali*

¹⁵ Donji i Gornji Kraljevec jedini su međimurski ojkonomi koji imaju homonimne parove kad je u pitanju cijelo hrvatsko područje. Istoizrazne ojkonomime nalazimo u (bivšoj) općini Zlatar-Bistrica.

¹⁶ Slične primjere, gdje jedan od antonimnih ojkonomima imenuje samostalno naselje, a drugi bivše naselje ili dio naselja nalazimo i drugdje u Hrvatskoj: *Donja Nugla* (bn) – *Gornja Nugla* (općina Buzet), *Donji Kuti* (bn) – *Gornji Kuti* (Delnice), *Donje Pazarište* – *Gornje Pazarište* (bn) (Gospić), *Donji Šarampov* – *Gornji Šarampov* (bn) (Ivanić-Grad), *Donja Bukovica* – *Gornja Bukovica* (bn) (Podravska Slatina), *Donja Ploča* (dn) – *Gornja Ploča* (Gračac), *Donje Mekušje* – *Gornje Mekušje* (dn) (Karlovac), *Donji Starigrad* – *Gornji Starigrad* (dn) (Koprivnica), *Donja Budinščina* – *Gornja Budinščina* (dn) (Petrinja), *Donje Virje* – *Gornje Virje* (bn) (Zabok), *Donje Petrčane* – *Gornje Petrčane* (dn) (Zadar)...

¹⁷ F. Šafarić (o. c.) donosi popis novih samostalnih naselja osnovanih od 1921. do 1941. kao rezultat agrarne reforme, odnosno provedbe Zakona o djelomičnoj ekspropriaciji veleposjedničkog zemljišta za osnutak seljačkih kućista i kuća. Naselje *Gornji Kuršanec* nalazi se "na bivšem šumskom zemljištu kraj Dravskog mosta s obje strane željezničke pruge, ceste Varaždin-Čakovec i ceste Varaždin-Kuršanec. Tako nazvano po mjestu Kuršanec, koje leži oko 2 km jugoistočno od tog naselja. Ta se šumska površina nekad zvala Kuršanski lug, u kojem je godine 1664. poginuo od divljeg veptra tadašnji ban Nikola Zrinjski ml, brat Petra Zrinjskog, pa je zbog toga ta šuma kasnije prozvana "Zrinska šuma".

¹⁸ Istovjetni primjeri iz ostale hrvatske ojkonomije: *Tribalj* – *Gornji Tribalj* (Crikvenica), *Uljanik* – *Gornji Uljanik* (Darugar), *Garešnica* – *Gornja Garešnica* (Garešnica), *Igrane* – *Gornje Igrane* (Makaraska), *Vrhovine* – *Gornje Vrhovine* (Otočac), *Zelina* – *Donja Zelina* (Zelina).

¹⁹ U kanonskoj vizitaciji iz 1651. godine nalazimo *Villa közőpső Mihalyoc*, a u separatu L. Hadrovicsa (*Murakoz helynevei*, 33) *Kezepszew Wllaryc*.

²⁰ Navedeni ojkonomi nalaze se u općini Bjelovar. Spomenimo još i ove: *Donja Krašičevica* – *Srednja Krašičevica* – *Gornja Krašičevica* (Delnice), *Donje Prilišće* – *Srednje Prilišće* – *Gornje Prilišće* (D. Resa), *Donji Poloj* – *Srednji Poloj* – *Gornji Poloj* (Slunj, Duga Resa), *Donji Lipovac* – *Srednji Lipovac* – *Gornji Lipovac* (Nova Gradiška), *Donji Grahovljani* – *Srednji Grahovljani* – *Gornji Grahovljani* (Pakrac), *Donje Mokrice* – *Srednje Mokrice* – *Gornje Mokrice* (Petrinja), *Donja Velika* – *Srednja Velika* – *Gornja Velika* (Vrbovec)...

(Gornji Mihaljevec – Donji Mihaljevec – Mali Mihaljevec)²¹ te selo (Gornji Zebanec – Donji Zebanec – Zebanec-Selo)²².

2.2. Povijesni pregled međimurskih ojkonima sa sastavnicama donji/gornji

U ovom ćemo dijelu pratiti zapis svakog od 15 međimurskih ojkonima u čiju su strukturu ugrađeni pridjevi *donji/gornji* od najranijih zapisa do danas.

Izvori iz kojih smo ekscerpitali građu (ispred izvora su oznake kojima ćemo ih označivati u daljnjem tekstu gdje ih donosimo u uglatim zagradama):

- AC *Acta croatica*, izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski, Zagreb, 1863.
- ATP *Administrativno-teritorijalna podjela i imenik naseljenih mjesta Narodne Republike Hrvatske*, Zagreb, 1951.
- Bedek. J. Bedeković, *Natale solum magni ecclesie doctoris Sancti Hieronymi in Ruderibus Stridonis occultatum*, Neostadii Austriae, MDCCLII.
- Bir. J. Reiner, E. Lázár, *Biróságok szervezete és teruleti beosztása*, Budapest, 1886.
- But. J. Butorac, *Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine*, Starine, 59, Zagreb, 1984, 43-108.
- CD *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, sabrao Tadija Smičiklas, sv. 4-18, Zagreb, 1906-1990.
- Cons. *Conscriptio Domini Csáktornya, seu totius Insulae Muraköz in Comitatu Szaladiensis situati*, rukopis, (1720), Nacionalna i sveučilišna biblioteka.
- Crusius C. Crusius, *Topographisches Post-Lexikon aller Ortshaften der k. k. Erbländer*, Wien, 1804-1808.
- Csánki D. Csánki, *Magyarország történelmi foldrajza*, III, Budapest, 1897.
- Hadr. L. Hadrovics, *Muraköz helynevei*, Budapest, 1934.
- ČK Toponimijska građa iz arhiva Čazmanskoga kaptola, Zavod za hrvatski jezik, Zagreb.
- Koren. M. Korenčić, *Naselja i stanovništvo Socijalističke republike Hrvatske 1857-1971*, Zagreb, 1979.
- KV *Kanonske vizitacije Zagrebačke (nad)biskupije*, rukopis, (1640-1912) Nadbiskupski arhiv, Zagreb.

²¹ U izvoru *Neoregistrata acta* (str. 10) spominju se *Villa Also Steffancz*, *Villa felsö Stephancz* i *Villa Nagy Steffancz*.

²² Ojkonim *Zebanec-Selo* svojom se strukturom djelomično razlikuje od prije spominjanih dvočlanih ojkonima: identifikacijski član prethodi diferencijacijskom članu (u ostalih ojkonima je obratno). Diferencijacijski član je imenica (u ostalih ojkonima je pridjev). Identičnu strukturu imaju još dva međimurska ojkonima: *Dragoslavec-Selo* i *Dragoslavec-Breg* (u popisima se pišu različito: *Dragoslavec Selo* i *Dragoslavec Breg* bez spojnice, a *Zebanec-Selo* s njom (v. *Popis stanovništva 1991, Pregledna karta županije*; M. Korenčić oba ojkonima piše sa spojnicom).

- MH *Monumenta habsburgica regni Croatiae Dalmatiae Slavoniae*, uredio Emilij Laszowski, knj. II, Zagreb, 1916.
- MK *Matične knjige krštenih (rođenih), vjenčanih, umrlih*, Hrvatski državni arhiv, matični uredi međimurskih naselja.
- Nagy L. Nagy, *Notitiae politico-geographico-statisticae inclity regni Hungariae, partiumque idem adnexarum*, tomus primus, Budae, 1828.
- Lasz. E. Laszowski, *Razgrabljene stvari grofa Petra Zrinskoga i Franje Krsta Frankopana i njihovih pristaša g. 1670.-1671.*, Starine, knj. 41, 159-187.
- Lipszky J. Lipszky, *Repertorium objectorum aue in XII. tabulis mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et confiniorum militarium magni item principatus Transylvaniae*, Budae, 1808.
- NA *Neoregistrata acta*, rukopis, (1638) fasc. 1445, br. 7, Hrvatski državni arhiv, Zagreb.
- Pop. *Popis stanovništva 1991*, Republički zavod za statistiku, Zagreb, 1992.
- Pov. *Povijesni spomenici obitelji Zrinskih i Frankopana, popisi i procjena dobara (1672-1673)*, Djela JAZU, knj. 55, Zagreb, 1974.
- Sabljar V. Sabljjar, *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije Hervatske i Slavonije*, Zagreb, 1866.
- Schem. *Schematismus cleri (archi-)dioecesis zagrabiensis*, Zagreb.

Donja Dubrava

1478. *Dombra* [Csánki III, 47], 1537. *Dombro* [MH,II,320], 1638. *Also Domboru* [NA], 1660. *Dombro* [KV, prot. 70/Ia], 1671. *Dubrava* [KV, prot. 7], 1672. *inferior Domboru* [KV, prot. 7], 1690. *Dubrava* [KV, prot. 70/Ib], 1694. *Also Domboru* [ČK], 1700. *Dubraua* [MK], 1703. *Domboro* [MK], 1716. *Dobrava* [KV, prot. 73], 1720. *Alsó Domboru, Dubraua seu Domboru*, [Cons.], 1741. *Dubrava, Dobrava* [MK], 1752. *Dubrava inferior* [Bedek., 199], 1793. *Alsó Dombra* [KV, prot. 82], 1802. *inferior Domboru* [KV, prot. 83], 1808. *Dolnya Dobrava, Alsó Dobrava* [Lipszky], 1822. *Dubraua* [KV, prot. 84], 1828. *Dubrava, Dobrava* [Nagy], 1830. *Dubrava* [Schem.], 1841. *Alsó Dubrava* [KV, prot. 85], 1861. *Dubrava* [Schem.], 1864. *Dubrava inferior* [KV, prot. 87], 1866. *Dubrava (Domboro) Dolnja* [Sabljar], 1897. *Dubrava (Alsó Domboru)* [KV, prot. 88], 1912. *Dubrava dolnja (Alsó domboru)* [KV, prot. 88], 1913. *Dubrava (Alsó-Domboru)* [Schem.], 1951. *Donja Dubrava* [ATP,106]

Donji Hrašćan

*²³1478. *Hrassan, Haraschan* [Csánki III, 59], 1638. *Hraschan, Hraschjian* [NA], 1660. *Hraschan* [KV, prot. 70/Ia], 1694. *Inf. Hraschan* [ČK], 1698. *Hraschan* [KV, prot. 71], 1716. *inferior Hraschan* [KV, prot. 73], 1720. *Alsó Hráschan*,

Inferior Hráschan [Cons.], 1752. *Hraschan* [Bedek., 199], 1771. *Hrastsan* [KV, prot. 79], 1774. *Hraschan Inf.* [KV, prot. 80], 1802. *Hraschan Inf.* [KV, prot. 83], 1808. *Alsó-Hrasán, Hraschani-Dolnye* [Lipszky], 1822. *Hraschan inf., Hraschan* [KV, prot. 84], 1828. *Hraschan (Alsó)* [Nagy], 1830. *Hraschan* [Schem.], 1861. *Hrašćan* [Schem.], 1864. *Hrašćan* [KV, prot. 87], 1866. *Hrašćjan (Hrašćan) Dolnji* [Sabljar], 1912. *Hrašćan* [KV, prot. 88], 1913. *Hrašćani Dolnji* [Schem.], 1951. *Donji Hrašćan* [ATP, 106]

Donji Koncovčak

*1478. *Concelandol* [Csánki, III, 73], *1638. *Konczov del* [NA], *1660. *Konczodol* [KV, prot. 70/Ia], 1720. *Konczov dol* [Cons.], 1752. *Konczoudol* [Bedek., 199], 1771. *Konczovschak* [KV, prot. 79], 1774. *Konczovschak* [KV, prot. 80], 1802. *Koncovschak* [KV, prot. 83], 1828. * *Konczoudol* [Nagy], 1830. *Konczovchak* [-Schem.], 1846. *inferior Konczovchak* [KV, prot. 86], 1866. *Koncovčak Dolnji (Koncovdol)* [Sabljar], 1872. *Koncovčak* [Schem.], 1917. *Koncovčak* [Schem.], 1951. *Donji Koncovčak* [ATP, 96]

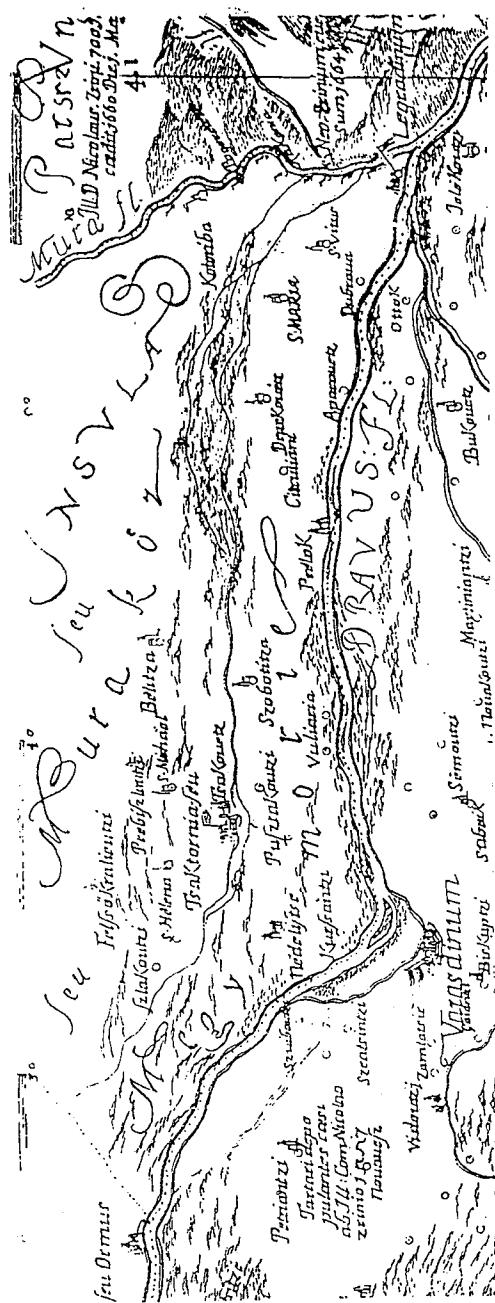
Donji Kraljevec

1478. *Kralowecz* [Csánki, III, 75], 1638. *Also Kraliocz, Also Kraljoucz, Also Kraljocz* [NA], 1640. *Also Kraliocz* [KV, prot. 6], 1671. *Also Kralyevecz* [KV, prot. 7], 1672. *Kralyeuecz, inferior Kralyocz* [KV, prot. 7], *Alsokraly* [Lasz., 176], 1688. *Also Kralioucz* [KV, prot. 70/Ib], 1702. *Also Kralyeucz* [KV, prot. 72], 1716. *Inferior Kralyevecz* [KV, prot. 73], 1720. *Alsó Krállyocz, Inferior Kralouecz* [Cons.], 1752. *Kralyevecz inferior* [Bedek., 199], 1771. *Kralyevecz* [KV, prot. 79], 1802. *Kralevecz infer.* [KV, prot. 83], 1808. *Alsó-Kralócz, Dolnyi Kralyevecz* [Lipszky], 1822. *Kralevecz* [KV, prot. 84], 1828. *Kralyévész (Alsó), Unter Kralewetz, Dolny Kralyewecz* [Nagy], 1830. *Kralyevecz* [Schem.], 1866. *Kraljevec Dolnji* [Sabljar], 1912. *Kraljevec* [KV, prot. 88], 1913. *Kraljevec (Mura Kiraly)* [Schem.], 1951. *Donji Kraljevec* [ATP, 106]

Donji Mihaljevec

1478. *Michalowecz* [Csánki, III, 82], 1638. *Also Mihaliouecz, Also Mihaliocz* [NA], 1671. *Mihaleuczi* [KV, prot. 7], 1690. *Mihalovecz* [KV, prot. 70/Ib], 1694. *Inf. Mihaliocz* [ČK], 1702. *Mihaleuecz* [MK], 1716. *Mihalevecz* [KV, prot. 73], 1720. *Alsó Mihálocz, Inferior Mihalouecz* [Cons.], 1752. *Mihalyevecz inferior* [Bedek., 199], 1774. *Mihalovecz* [KV, prot. 80], 1783. *Mihaljevecz* [MK], 1802. *inferior Mihalovecz* [KV, prot. 83], 1808. *Dolnyi Mihalyevecz, Alsó-Mihályocz* [Lip-

²³ Zvezdica ispred potvrde znači da se iz (jednoleksemnog) ojkonimskog lika ili kojih drugih pokazatelja (npr. konteksta) ne da odgonetnuti da li je riječ o današnjem naselju s pridjevom *donji* ili *gornji*.

Slika 1. Međimurje na Karti Slavonije i Hrvatske S. Glavača, 1673.

szky], 1828. *Mihályevecz (Alsó), Unter Mihalwetz, Gorny Mihalyewec* [Nagy], 1830. *Also Mihalyevecz* [Schem.], 1866. *Mihaljevec Dolnji* [Sabljar], 1872. *Doljni Mihaljevac* [Schem.], 1897. *Dolnji Mihaljevec* [KV, prot. 88], 1912. *Dolnji Mihalyevecz* [KV, prot. 88], 1917. *Dolnji Mihaljevac* [Schem.] 1951. *Donji Mihaljevec* [ATP]

Donji Pustakovec

*1478. *Pusthakowecz, Pustakowecz* [Csánki, III, 96], 1638. *Pusztakouecz, Pusztakoucz* [NA], 1694. *Inf. Pusztakovecz* [ČK], 1698. *Pusztakovecz* [KV, prot. 71], 1720. *Alsó Pusztakouecz, Inferior Pusztakouecz, Pusztakouecz Inferior* [Cons.] 1752. *Pusztakovecz inferior* [Bedek., 199], 1774. *Pusztakovecz* [KV, prot. 80], 1802. *Pusztakovecz inf.* [KV, prot. 83], 1808. *Alsó-Pusztakovecz* [Lipszky], 1828. *Pusztakovecz (Alsó), Unter Pustakowetz, Dolny Pustakowec* [Nagy], 1830. *Puztakovecz* [Schem.], 1864. *Pustakovec* [KV, prot. 87], 1866. *Pustakovec Dolnji* [Sabljar], 1913. *Pustakovec* [Schem.], 1929. *Pustakovec Donji* [Schem.], 1951. *Pustakovec Donji* [ATP, 107], 1971. *Donji Pustakovec* [Koren., 175]

Donji Vidovec

1226. *Bistric* (tisk. *Bristric*) [CD, III, 262], 1478. *Bistrycz, Zenthwyd* [Csánki, III, 37,110], 1501. *Byztercz* [But., 105], 1638. *Szenth Vid, Szent Vyd, Vidouecz* [NA], 1640. *Vidocz* [KV, prot. 6], 1688. *Inferior Vidoucz* [KV, prot. 70/Ib], 1698. *Vidocz inferior, Vidouecz* [KV, prot. 71], 1701. *Vidouecz* [MK], 1702. *inferior Vidoucz* [KV, prot. 71], 1708. *S. Vitus* [MK], 1720. *Szent Vid, Szent Vid seu Vidouecz* [Cons.], 1741. *Vidovecz* [MK], 1793. *Alsó Vidovecz* [KV, prot. 82], 1802. *inferior Vidovecz* [KV, prot. 83], 1808. *Alsó-Vidovec, Dolny Vidovecz*; 1822. *Vidovecz, Vidovecz infer.* [KV, prot. 84], 1828. *Vidovecz (Alsó), Unter Widowetz, Dolni Widowec* [Nagy], 1830. *Vidovecz* [Schem.], 1841. *Also Vidovecz* [KV, prot. 85], 1866. *Vidovec Dolnji* [Sabljar], 1897. *Mura-Vid* [KV, prot. 88], 1912. *Muravid* [KV, prot. 88], 1917. *Vidovec (Mura-Vid)* [Schem.], 1929. *Donji Vidovec* [Schem.], 1951. *Donji Vidovec* [ATP, 106]

Donji Zebanec

*1630. *Zeboniancz* [ČK], 1638.* *Zebonincz* [NA],* 1698. *Zebancz* [KV, prot. 71], *1720. *Zebonincz seu Zebanecz, (in Monte) Zebonecz* [Cons.], *1752. *Zebanecz* [Bedek., 199], 1808. *Zebanecz (pagus)*²⁴ [Lipszky], 1828. **Zebanecz, Zsebanecz* [Nagy], 1830. *Zebanecz* [Schem.], 1861. *Zebanci* [Schem.], 1866. *Zebanecbreg*

²⁴ Usp. Lipszky (o.c.) *Leszkovecz (pagus)* i *Leszkovecz (promontor.)*; *Ternovchak (pagus)* i *Ternovchak (promontor.)* i današnja naselja *Dragoslavac-Selo, Dragoslavac-Breg*.

Dolnji [Sabljar], 1867, 1870. *Zebanci* [Schem.], 1872. *Zebanec dolnji* [Schem.], 1917. *Zebanec dolnji* [Schem.], 1951. *Donji Zebanec* [ATP, 97]

Gornja Dubrava

1478. *Dobra* (?) [Csánki, II, 47], 1638. *Felső Domboru, Fölsö Domboru* i *Kis Domboru* [NA], 1660. *Maior Dobraua* [KV, prot. 70/Ia], 1693. *Dubrava Major et Minor* [KV, prot. 70/Ib], 1694. *Major Dubrava, Minor Dubrava* [ČK], 1698. *Mala Dobrava* i *Velika Dobrava* [KV, prot. 71], 1720. *Felso Domboru, Superior Dubrava* seu *Domboru, Minor Dubrava* seu *Domboru, Inferior Dubrava* seu *Domboru* [Cons.], 1752. *Dubrava minor* i *Dubrava superior* [Bedek., 200]; 1771. *superior Dubrava* [KV, prot. 79], 1774. *Dobrova* [KV, prot. 80], 1802. *Dubrava superior, super. Dubrava* [KV, prot. 83], 1808. *Gornya-Dobrava, Felső-Dobrava* [Lipszky], 1822. *Dubrava* [KV, prot. 84], 1828. *Dubrava, Dobrawa* [Nagy], 1830. *Dubrava sup.* [Schem.], 1851. *Gornj. Dobrava* [Schem.], 1866. *Dubrava (Domboro) Gornja* [Sabljar], 1872. *Dubrava* [Schem.], 1913. *Dubrava gornja* [Schem.], 1951. *Gornja Dubrava* [ATP, 96]²⁵

Gornji Hrašćan

*1478. *Hrassan, Haraschan* [Csánki, III, 59], *1533. *Hraschyna* [MH, II, 186], 1638. *Felső Hrachan, Felső Hraschina, Felső Hrachian* [NA], 1660. *Hraschani* [KV, prot. 70/Ia], 1672. *superior Hraschyan* [KV, prot. 7], 1720. *Felso Hraschan, superior Hraschan* [Cons.], 1752. *Hraschani* [Bedek., 199], 1771. *Hraschan* [KV, prot. 79], 1802. *Hraschan superior* [KV, prot. 83], 1808. *Felső-Hrásán, Hraschani-Gornye* [Lipszky], 1828. *Hraschan (Felső)* [Nagy], 1846. *Hraschan* [KV, prot. 86], 1861. *Hrašćan* [Schem.], 1866. *Hrašćan (Hrašćan) Gornji* [Sabljar], 1897. *gornji Hrašćan (Dráva-Csány)* [KV, prot. 88], 1912. *G. Hrašćan* [KV, prot. 88], 1913. *Hrašćan gornji* [Schem.], *Gornji Hrašćan* [ATP, 96]

Gornji Koncovčak

*1478. *Concelandol* [Csánki, III, 73], *1638. *Konczow del* [NA], *1660. *Konczodol* [KV, prot. 70/Ia], 1730. (*Mons*) *Konczovchak* [Cons.] 1752. *Koncovchak* [Bedek., 293]²⁶, 1771. (*ex*) *Monte Konczovschak* [KV, prot. 79], 1828. **Konczovdol*

²⁵ Iz povijesnih ojkonomskih potvrda može se pretpostaviti da današnje naselje *Gornja Dubrava* pokriva nekadašnja naselja *Gornju Dubravu, Donju Dubravu, Veliku/Veću (Major) Dubravu* i *Malu/Manju (Minor) Dubravu*.

²⁶ Na karti i popisu (str. 198-200) nalazimo samo ojkonom *Konczovdol*, a na str. 293. čitamo: "Quemadmodum autem Parochus ad S. Georgium in Aquis, ita & hic Montano-Campestris nominari potest, habet namque curae suae concreditum gregem in montibus, seu Promontorii Konchovchak, Bukovecz, Prepruchan, Zabanecz, & Marhatovecz."

[Nagy], 1830, 1861. *Konczouschak* [Schem.], 1866. *Koncovčak Gornji (Kerčino-vec)* [Sabljar], 1917, 1929. *Koncovčak* [Schem.], *Gornji Koncovčak* [ATP, 96]

Gornji Kraljevec

1478. *Kralowecz* [Csánki, III, 75], 1638. *felső-Kraliowecz, felső Kraljocz* [NA], 1671. *Kralieuecz* [KV, prot. 7], 1672. *Feseo Kralyouiz* [Lasz, 177], 1673. *Felső Kralyocz* [Pov. 39], 1698. *Kralyovecz superior* [KV, prot. 71], 1720. *Felső Krallocz, Superior Kralouecz* [Cons.], 1752. *Kralyevecz superior* [Bedeck., 199], 1771. *Kralyevecz* [KV, prot. 79], 1802. *Kralyevecz sup.* [KV, prot. 83], 1808. *Felső-Kralyócz, Gornyi-Kralyevecz* [Lipszky], 1822. *Kralevecz superior*, 1828. - *Kralyevecz (Felső), Ober Kralewetz, Dolny Kralyewec* [Nagy], 1830. *Kralyevecz* [Schem.], 1861. *Kraljevec Gornji* [Schem.], 1866. *Kraljevec Gornji* [Sabljar], 1897. *Kraljevec* [KV, prot.88], 1917. *Kraljevec* [Schem.], 1929. *Gornji Kraljevec* [Schem.], 1951. *Gornji Kraljevec* [ATP, 96]

Gornji Kuršanec (iskazuje se kao naselje od popisa 1953)

1971. *Gornji Kuršanec* [Koren.], 1991. *Gornji Kuršanec* [Pop.]

Gornji Mihaljevec

1478. *Michalowecz, Michalowecz maius*²⁷ [Csánki, III, 82], 1598. *z welikeh Mihalenecz* [AC, 307], 1638. *Felső Nagy Mihalocz, felső Nagy Mihalyocz, Mihaloucz, Felső Nagy Mihaloucz* [NA], 1651. *Fölső Mihalyocz, Mihaleuecz* [KV, prot. 6], 1672. *superior maior Mihalyouc* [KV, prot. 7], 1691. *Fölső Mihalocz* [KV, prot. 70/Ib], 1694. *Sup. Mihaliocz* [ČK], 1699. *Superior Mihalyeucz* [KV, prot. 72], 1716. *Superior Mihalevecz, Mihalevecz* [KV, prot. 73], 1720. *Felső Nagy Mihalocz*²⁸ [Cons.], 1750. *Mihaljevecz superior* [KV, prot. 75], 1752. *Mihalyevecz superior*²⁹ [Bedeck., 200], 1771. *Mihalyevecz Major* [KV, prot. 79], 1793. *Mihaljevecz* [KV, prot. 82]; 1802. *Sup. Mihalovecz* [KV, prot. 83], 1808. *Gornyi Mihalyevecz, Felső Mihályocz* [Lipszky], 1822. *Sup. Mihaliocz* [ČK], 1828. *Mihályevecz (Fel-*

²⁷ Današnji međimurski ojkonomikon sadrži tri dvoleksemna ojkonomima čiji je drugi leksem *Mihaljevec*: 1. *Donji Mihaljevec*, 2. *Gornji Mihaljevec* i 3. *Mali Mihaljevec*. Unazad pet stoljeća ta su se naselja imenovala. 1. *Michalowecz*, 2. *Michalowecz maius* i 3. *Michalowecz minus* (v. Csánki, III, 82). Dakle, samo je *Mali Mihaljevec* kroz svo to vrijeme zadržao svoj oblik imena. Nekadašnji njegov opozitni par – *Veliki Mihaljevec* preimenovan je u *Gornji Mihaljevec* (potvrdu lika *Veliki Mihaljevec* nalazimo i u 16. stoljeću, a dva zapisa iz 17. st. stoljeća svjedoče o supostojanju prijevskih komponenti *gornji* i *veliki* u istom ojkonomskom liku), a jednoleksemnom *Mihaljevcu* (koji bi sačuvao razlikovnost i da je takav ostao – usp. *Kuršanec* i *Gornji Kuršanec*) dodan je prijev *Donji*.

²⁸ U istom se izvoru spominje i *Felső Kis Mihalyocz*.

²⁹ Na str. 291 (Bedeck.) spominje se "*Mihalyevecz major*, in qua extat Ecclesia filialis honori S. Catharinae.

ső), *Ober Mihalyewetz, Gorny Mihalyewec* [Nagy], 1830. *Mihalyevecz* [Schem.], 1866. *Mihaljevec Gornji* [Sabljar], 1897. *Gornji (felső) Mihaljevec* [KV, prot. 88], 1912. *Gornji Mihaljevec (Felsőmihályfalva)* [KV, prot. 88], 1913. *Mihaljevec (Felső Mihályfalva)* [Schem.], 1951. *Gornji Mihaljevec* [ATP, 96]

Gornji Zebanec

*1630. *Zebonincz* [ČK], *1638. *Zebonincz* [NA], 1694. *Zebanecz* [ČK] 1698. *Zebancz* [KV, prot. 71], *1752. *Zebanecz* [Bedek., 199], 1808. *Zebanecz (promontor.)*³⁰, 1828. **Zebanecz, Zsebanecz* [Nagy], 1861. *Zebanci* [Schem.], 1866. *Zebanecbreg Gornji* [Sabljar], 1870. *Zebanci* [Schem.], 1872. *Zebanec gornji* [Schem.], 1913. *Zebanec gornji* [Schem.], 1951. *Gornji Zebanec* [ATP, 97]

U nastavku donosimo potvrde ojkonima s pridjevima *donji/gornji* koji u tom obliku danas (neki samo u službenoj komunikaciji) ne postoje.

Donja Vularija (danas Vularija)

1549. *Alsó Wllaryc* [Hadr., 33]

Donji Macinec (danas Macinec)

1651. *Also Maczincz* [KV, prot. 6], 1771. *Maczinecz superior et infer.* [KV, prot. 79], 1793. *Maczinecz inferior* [KV, prot. 82]

Donji Pretetinec (danas Pretetinec)

1804. *Alsó-Pretetinecz* [Crusius], 1808. *Dolnyi-Pretetinecz, Alsó-Pretetinecz* [Lipszky], 1828. *Pretetinecz (Alsó)*

Donji Slakovec (danas Slakovec)

1752. *Szlakovec sup. & inf.* [Bedek., 280]

Donji Slatnjak (danas Slatnjak)

1886. *Alsó Sztatnyák* [Bir]

Donji Štefanec (danas Štefanec)

1638. *Also Steffancz* [NA], 1720. *Alsó Steffánecz, Also Steffánecz, Inferior Steffánouecz* [Cons.]

³⁰ Vidi bilješku 24.

Gornji Grabrovník (danás Grabrovník)

1886. *Felső-Grabrovník* [Bir]

Gornji Macinec (danás Macinec)

1651. *Fölsö Maczincz* [KV, prot. 6], 1771. *Maczinecz superior et infer.* [KV, prot. 79]

Gornji Pretetinec (danás Pretetinec)

Pretetinecz superior [Bedek., 199], 1804. *Felső-Pretetinecz* [Crusius], 1808. - *Gornyi-Pretetinecz, Felső-Pretetinecz* [Lipszky], 1828. *Pretetinecz (Felső), Protetinetec* [Nagy]

Gornji Pustakovec (danás u sastavu Čakovca)

*1478. *Pusthakowecz, Pustakowecz* [Csánki, III, 96], 1533. *Pwzthakowcz* [MH, II, 185], 1638. *Felső Pustakovecz* [NA], 1672. *felseö Puztakoucz* [KV, prot. 7], 1694. *sup. Puztakovcz* [ČK], 1720. *Felső Pustakoucz, superior Pustakowecz* [Cons.], 1752. *Pustakovecz superior* [Bedek., 199], 1774. *Pustakovecz* [KV, prot. 80], 1808. *Felső-Pustakovecz* [Lipszky], 1822. *Pustakovecz Super.* [KV, prot. 84], 1828. *Pustakovecz (Felső), Ober Pustakowetz, Gornj Pustakowec* [Nagy], 1830. *Pustakovecz* [Schem.], 1846. *Superior Pustakovecz* [KV, prot. 86], 1866. *Pustakovec Gornji* [Sabljar], 1872. *Pustakovec* [Schem.], 1929. *Pustakovec* [Schem.], 1971. *Gornji Pustakovec* [Koren., 181]

Gornji Slakovec (danás Slakovec)

Szlakovecz sup. & inf. [Bedek., 280]

Gornji Sveti Martin³¹ ili Sv. Martin Gornji (danás Sveti Martin na Muri)

1501. *Elias plebanus sancti Martini superioris* [But., 102]

³¹ U popisu župa Zagrebačke biskupije 1501. u Međimurju je registrirano 14. župa, a tri od njih (u popisu 1334. četiri) posvećene su Sv. Martinu: 1. "Elias plebanus sancti Martini superioris" (danás *Sveti Martin na Muri*), 2. "Ambrosius plebanus sancti Martini in Zredysche" (danás *Mursko Središće*), 3. "Ambrosius plebanus sancti Martini in Thurren" (danás *Podturen*). Nameće se pitanje zašto je prvog od navedenih župa dodan pridjev *gornji*. Možda odgovor treba tražiti u uzvodnijem (u odnosu na druga dva naselja) smještaju uz rijeku Muru, odnosno većoj nadmorskoj visini – *Sveti Martin na Muri* 175 m, *Mursko Središće* 167 m, *Podturen* 158 m (usp. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, s. v. doñi "obično se 'doñijem' zovu mjesta koja su uprav na nižem... ili jer su na nižoj struji kakve rijeke").

Gornji Štefanec (danas Štefanec)

1638. *Felső Stephancz, Folsö Steffancz* [NA]³², 1720. *Felso Steffancz, Felso Steffánecz, Superior Steffanecz, Felso Steffanouecz* [Cons.], 1752. *Steffanecz superior* [Bedek., 199]

Gornji Trnovec (danas Trnovec)

1825. *Gorni Ternovecz* [ČK]

Gornji Vidovec (danas u sastavu Ivanovca)

1478. *Zenthwyd* [Csánki, III, 110], 1533. *Zenthwydh* [MH, II, 185], 1638. *Felső Vidocz* [NA], 1672. *superior Vidoucz* [Pov., 206], 1688. *Vidoucz* [KV, prot. 70/Ib], 1690. *superior Vidoucz* [KV, prot. 70/Ib], 1694. *Sup. Vidovecz* [ČK], 1716. *Superior Vidoucz* [KV, prot. 73], 1720. *Felso Vidoucz, Superior Vidovecz* [Cons.], 1752. *Vidovecz superior* [Bedek, 199], 1771. *Vidovecz* [KV, prot. 79], 1779. *Vidovecz superior* [KV, prot. 81], 1802. *Vidovecz* [KV, prot. 83], 1808. *Felső-Vidovecz, Gornyi-Vidovecz* [Lipszky], 1822. *Gorni Vidovecz* [ČK], 1828. *Vidovecz (Felső), Ober Widowetz, Gorni Widowec* [Nagy], 1830. *Vidovecz* [Schem.], 1866. *Vidovec Gornji* [Sabljar], 1872. *Vidovec* [Schem.], 1951. *Gornji Vidovec* [ATP, 96], 1971. *Gornji Vidovec* [Koren., 176]

3. Mijene ojkonima od prvotnih potvrda do ustaljivanja sadašnjeg lika

Usporedbom dijakronijskih zapisa i sinkronijskih ojkonimskih likova zamjetne su mijene ojkonimskog sustava i to:

- a) s obzirom na broj ojkonimskih sastavnica i pojavnost pridjeva *gornji-donji*
- b) s obzirom na poredak ojkonimskih sastavnica u dvočlanim strukturama
- c) s obzirom na gramatički broj
- d) s obzirom na jezik zapisa ojkonima.

Na svaku od njih osvrnut ćemo se ukratko.

3.1. Broj sastavnica i pojavnost pridjeva *donji/gornji*

Iz kronološkog popisa pojavnosti međimurskih ojkonima koji su danas dvoleksemne strukture s pridjevskim sastavnicama *donji/gornji* mogu se iščitati tri razvojne faze:

I. f a z a

- nijedan ojkonim ne sadrži pridjeve *donji/gornji*
- s obzirom na strukturu prvotni su likovi:

³² U istom izvoru nailazimo (uz *Also Steffancz* i *felső Stephancz*) i na naselje *Nagy Steffancz*.

1. jednoleksemni izrazi

a) varijacijski oblici današnjeg člana identifikacije: tip *Dombra* (Donja Dobra)

b) leksem različit od današnjeg člana identifikacije: *Bistric*³³ (Donji Vidovec)

2. dvoleksemni izrazi

a) jedan od leksema u osnovi je člana identifikacije današnjeg ojkonomskog lika *Zenthwid* (Gornji Vidovec)

b) oba su leksema u osnovama današnjeg ojkonima: *Conceldol* (Donji Koncovčak)

II. f a z a

– pojava sastavnica *donji/gornji*

– najranije potvrde (u našoj građi) sežu u 17. st. (1638.)

– u 17. je stoljeću potvrđena s pridjevima *gornji/donji* većina ojkonima (izuzev *Gornjeg Zebanca* i *Donjeg Zebanca* – čiji prvi zapis s pridjevima *gornji/donji* datira iz 19. st. te *Gornjeg Koncovčaka* i *Donjeg Koncovčaka* koji su svoje sadašnje ime dobili u 20. st.).

– pridruživanju sastavnica *donji/gornji* u nekih su ojkonima prethodili drugi oblici preimenovanja: *Bistric* → *Zenthwid* → *Donji Vidovec*³⁴

– ovdje ćemo uvrstiti i ojkonime koji su u prvoj i trećoj fazi jednoleksemni, a u nekim zapisima 16., 17., 18. i 19. stoljeća zabilježeni su i s pridjevima *donji/gornji*: *Donja Vularija*; *Donji Macinec*, *Gornji Macinec*; *Donji Pretetinec*, *Gornji Pretetinec*; *Donji Slakovec*, *Gornji Slakovec*; *Donji Slatnjak*; *Donji Stefanec*, *Gornji Štefanec*; *Gornji Grabrovnik* i *Gornji Trnovec*.

– ovu fazu karakterizira neustaljenost pridjevskih elemenata: *donji/gornji* biva pridružen diferencijacijskom leksemu ali vrlo često i izostaje: *Pusztakovecz* i *Alsó-Pusztakovecz*.

³³ Imenom *Bistric* (*Bystrich*, *Bystrecz*), sudeći prema povijesnim izvorima, imenovali su se različiti (prostorno povezani) entiteti: imanje, posjed (*predium Bistric*, 1226), voda, potok (*aqua Bystrich*, 1376) i naselje (*Byztercz*, 1501). Do danas su "preživjeli" hidronim (*Bistrec*), i mikrotoponim (*Bistrečko polje*).

³⁴ Do smjene ojkonima *Bistrec* → *Sveti Vid*, prema mišljenju I. Srše (v. bilješku 47) došlo je u razdoblju od 1501 (popis župa Zagrebačke biskupije) do 1763 (zemljovid S. Glavača), napominjući da se naselje "navodi pod crkvenim titularom već u prvim kanonskim vizitacijama Zagrebačke biskupije iz godine 1640." Potvrde iz naše građe pokazuju da je smjena, odnosno paralelna uporaba navedenih ojkonima počela mnogo ranije, vjerojatno i prije 1478 (usp. *Zelnicz* i *Zent Mark*, Csánki, o.c., 103 i 107), a zasigurno je i ranije završila. Naime, u NA (1638, 7) čitamo "Villa Szent Vid" (usp. i *Felső Vidocz* u istom izvoru), a u kanonskim vizitacijama iz 1640. spominje se "ecclia s. Viti in Vidocz", što znači da je u međuvremenu uslijedila još jedna promjena ojkonima: *Sveti Vid* → *Vidovec*. Oni su se također, zaključujemo po zapisima u najstarijoj sačuvanoj matičnoj knjizi, stanovito vrijeme paralelno upotrebljavali, dok nije potpuno prevladao potonji lik.

III. f a z a

— sustavna pojavnost dvoleksemnih (pridjevsko-imeničkih) struktura u službenim zapisima (20. st.).

3.2. Poredak sastavnica u dvoleksemnim ojkonomima

U izvorima s kraja 19. i onih iz 20. stoljeća pridjevske sastavnice *donji/gornji* uglavnom³⁵ prethode imeničkim, tj. član diferencijacije je na prvom, a član identifikacije na drugom mjestu. U starijim izvorima pridjev može stajati na prvom ili na drugom mjestu (*Inferior Kraljevecz, Kraljevecz inferior; Mihalyevecz inferior, inferior Mihalovecz, Gornji Hrašćan, Donji Pustakovec, Alsó Vidovecz, Felső-Kralyócz*).

Danas su ojkonomi tipa *Donji Kraljevec* postojane toponomastičke sintagme, što znači da je u njima poredak sastavnica stalan i neizmjenjiv.³⁶

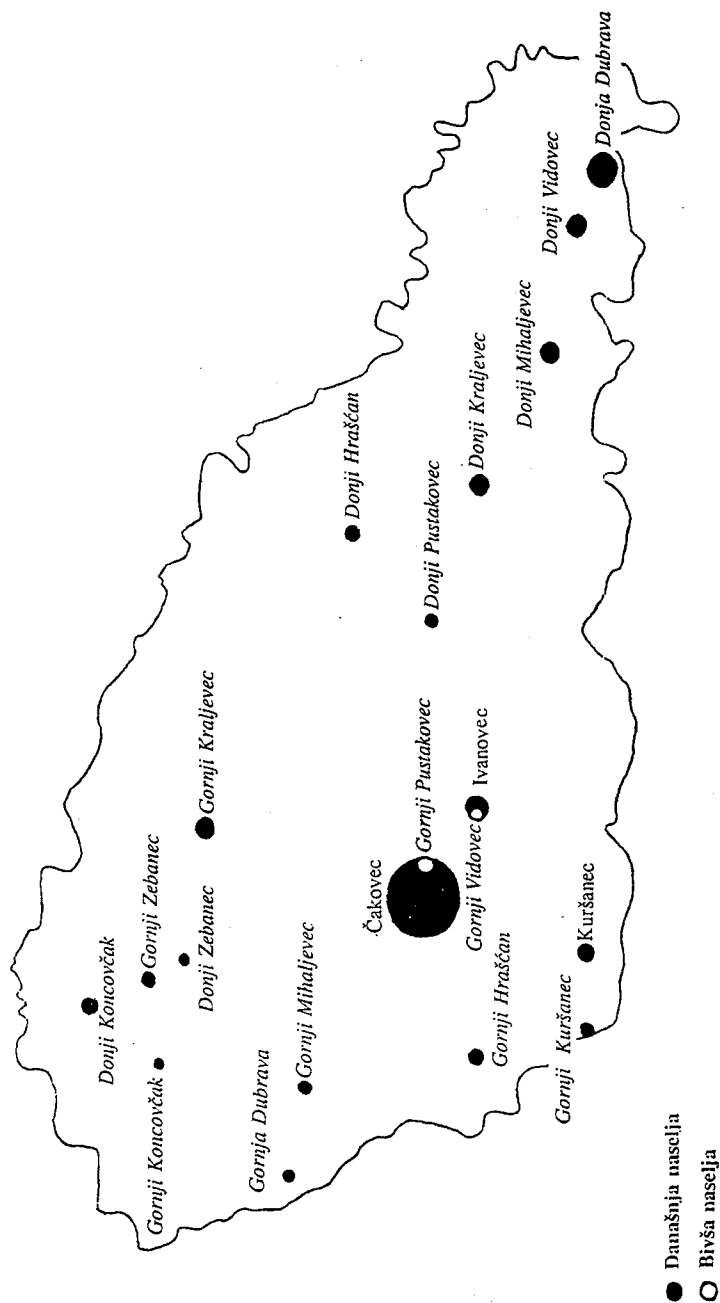
3.3. Gramatički broj

U raspoloživoj građi uz prevladavajuće singularne ojkonime zamjetni su i ojkonomi pluralne forme: *Hraschani, Mihaleuczi, Zebanczi, Hraschani-Dolnye, Hraschani-Gornye*. Današnja službena komunikacija zahtijeva uporabu isključivo singularnih oblika svih ojkonomima. Nasuprot takvom stanju, u svakodnevnoj (neslužbenoj) komunikaciji (pogotovu kod starijih žitelja) dominiraju pluralni likovi (*Vidovci, Draškovi, Gorčani, Mihaljevci*) koji nerijetko u nominativu glase: *Vidovce, Droškovce, Gorčene, Mihaljevce...*³⁷

³⁵ Izuzetak su potvrde u *Schematismima*.

³⁶ Usp. P. Šimunović, *Tipološko-strukturalni ogled istarske ojkonomije*, Rasprave Zavoda za jezik, 4-5, Zagreb, 1979, 231.

³⁷ Pluralne oblike imaju ojkonomi tvoreni sufixima *-ec* i *-an*. Usp. potvrde iz međimurske pisane i usmene književnosti: "Sada idem v Mihaļovce, tam goričke najdem dovce, oni rede školničiju, z rukami se v prsa biju ... Onde vidim malo daļe v sredi poja hiže male. Ovo jesu Vratišence ... Od pivnice dajte kluča, drugač vam se vruši kuča; ar je itak dosti stara v Koršanci noj nega para! Bude iti vu Križevce, Ferketince i Miklavce ... Iti, bude v Dekanovce čez te duge Novakovce... (S. Mlinarić, *Poeta, putnik međimorski, dokončan na Kakiñi vu mesecu augustu 906-a*, Građa za povijest književnosti Hrvatske, JAZU, Zagreb, 1916, 433-439); "Ne daleko Prelogu su vam Cirkovlane, tam preločki domobrancov bile su strelane... Kotoriba, Goričane, stavimo na kletu, pak idemo čez Hrašćane, vu Dvorišće mesta ... (F. Andrašec, *Iz našeg lepog Međimurja*, u knjizi Z. Bartolića, *Hrvatski pučki pjesnik Florijan Andrašec*, Zrinski, Čakovec, 1988, 260-264; "Otprajil je jeden jotec z Vidovec svojega sina v Zagreb posla iskat ... Negda, za mađarije, pred prvem svet-skem ratom, vu Vidovci, kak i drugdi, jedno nedeljo bilo je zbiranje obligatov ... (J. Zvonar, S. Hranjec, A. Strbad, *Usmena narodna književnost na tlu Međimurja*, Zrinski, Čakovec, 1987, 452). V. Žganec uz notni i tekstovni zapis međimurskih pjesama stavlja i ime mjesta u kojem je čuo pjesmu: *Dekanovci, Vratišinci (Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*, II, Zagreb, 1925).

Slika 2. Razmještaj ojkonima tvorenih pridjevima *donji/gornji*

3.4. Jezik zapisa ojkonima

Izvori iz kojih smo ekscerpitali građu pisani su hrvatskim, latinskim, njemačkim ili mađarskim jezikom. Prozirna semantika pridjevskih sastavnica *donji/gornji* povod je njihove zamjene latinskim, mađarskim, odnosno njemačkim ekvivalentom. Međutim, ne može se uvijek staviti znak jednakosti između jezika izvora i jezika zapisa ojkonima u njemu (ovdje mislimo prvenstveno na zapis pridjeva *donji/gornji*). Naime, u izvorima pisanim latinskim jezikom pridjevi *donji/gornji* uz pretkazivi latinski lik (*inferior, superior*) dolaze i u mađarskom (*alsó/felső*) i (rjeđe) njemačkom liku (*unter/ober*).

Ostvarivši vjekovni san o pripojenju Međimurja svojoj državi, Mađari 1861. počinju provoditi sustavnu mađarizaciju koje nisu ostala pošteđena ni mjesna imena. Kod ojkonima s pridjevima *donji/gornji* više se (uglavnom) ne zadovoljavaju samo zamjenom *donji* → *alsó*, *gornji* → *felső*, nego često mađariziraju cijeli ojkonim: *Donji Mihaljevec* → *Alsó-Mihályfalva*; *Gornji Mihaljevec* → *Felső-Mihályfalva*; *Donji Kraljevec* → *Mura-Király*; *Gornji Kraljevec* → *Felső-Királyfalva*; *Donji Vidovec* → *Alsó-Vid, Mura-Vid*; *Gornji Vidovec* → *Felső-Vida-falva*; *Donji Zebanec* → *Alsó-Hideghegy*; *Gornji Zebanec* → *Felső-Hideghegy*; *Gornji Hrašćan* → *Dráva-Csány*.³⁸

3.5. Isječak ojkonimskih likova kojima je imenovano jedno naselje iz njegove svekolike pojavnosti u povijesnim vrelima zoran je prikaz različitih oblika (dijakronijske) višeimenosti koja krnji onomastičku obavijest i otežava onomastičku komunikaciju.

4. Analiza suvremenog službenog ojkonimskog fonda

4.1. Morfološko-tvorbene i strukturne osobitosti

Ojkonimi tipa *Donji Mihaljevec* po svojoj su strukturi sintaktičke složenice³⁹

S obzirom na vrstu riječi kojoj pripadaju sastavnice ojkonimskih sintagmi, kategoriju roda i broja te poredak u dvočlanom ojkonimskom sklopu svi međimurski ojkonimi s članovima *donji/gornji* mogu se prikazati obrascem:

p r i d j e v + i m e n i c a (m/ž, jd.).

Pridjevska sastavnica uvijek prethodi imeničkoj i morfološki (s obzirom na kategoriju roda i broja) ovisi o njoj: *Dubrava* zahtijeva pridjev ženskoga roda (*donja, gornja*), a sve su ostale imeničke sastavnice muškoga roda, pa je i pridjev istoga roda (*donji, gornji*).⁴⁰

³⁸ Podaci iz knjige F. Gönczija, *Muraköz és népe* (Budapest, 1895) i matičnih knjiga.

³⁹ Usp. S Rospond, *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Prace Wrocławskiego towarzystwa naukowego, Wrocław, 1957, 34, 47.

⁴⁰ U suvremenu međimurskom ojkonomastikonu izostaju primjeri: a) pluralnoga tipa: usp. *Donji*

Pridjevsko-imeničke složenice najproduktivnija su podvrsta sintaktičkih složenica u slavenskoj onomastici.⁴¹

S obzirom na tvorbenu strukturu imenice su:

1. Primitivne tvorbene strukture

Jedini primjer takve strukture jest neizvedeni ojkonimski leksem *Dubrava* nastao toponimizacijom toponimskog apelativa.

2. Razvijenije tvorbene strukture

a) izvedenice sufiksima *-(ov)ec*, *-(ev)ec*: *Kraljevec*, *Mihaljevec*, *Pustakovec*, *Vidovec*

b) izvedenice sufiksom *-ec*: *Kuršanec*, *Zebanec*

c) izvedenica sufiksom *-jan*: *Hrašćan*

d) izvedenica sufiksom *-čak*: *Koncovčak*

U tvorbi sudjeluju uglavnom neizvedene osnove (izuzetak je *Koncovčak*) kojima su pridruženi nesloženi (jednosložni *-ec*, *-jan*, *-čak*) i (polu)složeni (*-(ov)ec*, *-(ev)ec*) sufixi.

4.2. Etimološko-etimološka analiza imeničkih sastavnica

I letimičnim pogledom na devet različitih ojkonimskih sastavnica (koje su u prošlosti bez pridjevskih dodataka *gornji/donji* imenovale 17 naselja u međurječju Mure i Drave) uočavamo:

1) semantički prozirne osnove

a) apelativne – *Dubrava* (: dubrava 'listopadna šuma'), *Hrašćan* (: hrast), *Kraljevec* (: kralj)

b) onimske (antroponimske) – *Koncovčak* (: Konc : Konrad), *Mihaljevec* (: Mihalj), *Vidovec* (: Vid)⁴²

U navedenim osnovama prepoznamo: fitonime (*dubrava*, *hrast*), osobna imena (*Konc*, *Mihalj*, *Vid*) te apelativ s izrazitom sposobnošću individualizacije (*kralj*). Fitonimi su slavenskoga ishodišta⁴³, antroponimi *Mihalj* i *Vid* vuku porijeklo iz hebrejskog, odnosno latinskog jezika⁴⁴, a *Konrad*, od kojeg je kraćenjem

Mosti (Bjelovar), *Donje Zdelice* (Đurđevac), *Donji Dragičevci* (Čazma), *Donje Cjepidlake* (Darugar), *Donji Turni* (Delnice)...; b) sa sastavnicama srednjega roda: usp. *Donje Bukovlje* (Duga Resa), *Gornje Selište* (Glina), *Donje Ladanje* (Ivanec), *Gornje Prekrižje* (Jastrebarsko), *Donje Vино* (Zabok)...; c) strukture pridjev + pridjev: usp. *Donja Velika* (Koprivnica), *Donje Tihovo* (Delnice)...; d) višočlane sintagme: usp. *Donja Lamana Draga* (Delnice), *Gornje Mrzlo Polje Mrežničko* (Duga Resa), *Donji Oštri Vrh Ozaljski* (Ozalj)...; e) inverznog poretka sastavnica: usp. *Gornjani Donji* (bivše naselje u općini Opatija).

⁴¹ Vidi bilješku 39.

⁴² Semantička prozirnost osnova ojkonimskih sastavnica *Koncovčak*, *Mihaljevec* i *Vidovec* znači prepoznavanje na onimskoj (antroponimskoj) razini tj. prepoznavanje i "razumijevanje" imena kao takvih bez obzira na etimologiju apelativa na kojima se temelje.

⁴³ Usp. P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. I, JAZU, Zagreb, 1971, s. v. dub, hrast.

i derivacijom nastao oblik *Konc*⁴⁵ i *kralj* (< Karl) -imaju ishodište u njemačkom jeziku.

Nazivi iz biljnog svijeta pronose svjedočanstvo o nekadašnjem šumom obraslom području s dvije strane optočenom Murom i Dravom⁴⁶. Sva tri osobna imena iščitana iz ojkonimskih postava mogu se podvesti pod zajednički nazivnik svećaka imena uz napomenu da je ojkonom Vidovec motiviran patronom mjesne crkve Svetog Vida⁴⁷ koji je često bio kršćanska zamjena za poganskog Svetovida, a ostala dva imena vjerojatno su nosili vlasnici po kojima su sela dobila ime.

2) semantički neprozirne osnove

Kuršanec, Pustakovec, Zebanec

L. Hadrovics ojkonom *Kuršanec* dovodi u vezu s kajkavskim leksemom *hruška* 'kruška' te ga ubraja među ojkonime fitonimske osnove (tip *Bukovec, Grabrovník*). *Pustakovec* je, smatra Hadrovics, dobio ime po svom vlasniku, odnosno posjedniku *Pustaku* (: *pust* 'desertes') i ide u istu skupinu s ojkonimima *Vučetinac, Strahoninec, Čakovec*⁴⁸ itd. Ojkonom *Zebanec* autor ne obuhvaća analizom (jer ga ne nalazi u Csánkijevoj knjizi koja mu je poslužila kao izvor).

⁴⁴ Usp. M. Šimundić, *Rječnik osobnih imena*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1988.

⁴⁵ U Međimurju (Koncovčak, Selnica) i Sloveniji (v. *Začasni Slovar slovenskih priimkov*, Ljubljana, 1974) postoji prezime *Konc*. F. Jakopin (*Struktura slovenskih priimkov v statistični osvetlitvi*, Slavistična revija, kongresna številka, Ljubljana, 1977, 11) prezime *Konc* ubraja u prezimensku porodicu od osobnog imena Konrad, koje nije nepoznato u povijesnoj antroponimiji (uglavnom) Gornjeg Međimurja. L. Hadrovics (o. c., 29) ovaj ojkonom ubraja u skupinu koja se temelji na imenima vlasnika (tip *Hodošan, Oporovec*) dodajući da je "ismeretlen eredetű".

⁴⁶ Prve podatke o međimurskim šumama nalazimo u 13. stoljeću (vlasništvo porodice *Čhak*). Veliki dio Međimurja vjekovima je bio prekriven šumama od kojih su neke imale prašumski izgled. One su žiteljima toga kraja pružale obilje građe za podizanje kuća i gospodarskih zgrada. Do velike eksploatacije šuma dolazi osobito od 1923. godine (od tada do II. svjetskog rata šume su bile vlasništvo drvnoindustrijskih poduzeća "Slavonija" i "Prpić"). Dio šuma koje pripadaju narodu krči se da bi se došlo do obradivih površina (usp. česti mikrotoponim *Krče, Krči*). Danas je oko 12,4% međimurskog teritorija pod šumama što je najniži postotak u bivšoj varaždinsko-međimurskoj regiji (usp. i podatak o šumovitosti Hrvatske — 35%). Na nekadašnje šume danas podsjećaju tek pojedina sačuvana golema stabla, a "samo se još kod ušća Mure u Dravu zadržao donekle značaj dubrave, gdje zadnji primjerci hrasta lužnjaka stoje onako kako to često ranije susrećemo u izvorima...magna arbor ilex, que vulgo hrast vocatur" (M. Gušić, *Praslavenska baština u Međimurju*, Kaj, 5, Zagreb, 1972, 62-65).

⁴⁷ U vrlo zanimljivoj, informativnoj i poticajnoj studiji o crkvi svetog Vida u Donjem Vidovcu (Kaj, XXVII, 6, Zagreb, 1994, 65-89) I. Srša, gradnju crkve (prva polovica 15. stoljeća) dovodi s u vezu sa širenjem kulta ovog sveca u naše krajeve (Zagrebačka biskupija) iz Praga. Širenju kulta svetog Vida, osim crkve, pridonijeli su, drži autor, vjerojatno i klesari (lapicidae) iz Češke (jedan od njih bio je magister Johannes, sin graditelja praške katedrale Svetog Vida), doseljenici iz Češke te Jan Vitovec, kapetan tadašnjih vladara Međimurja — knezova Celjskih — Čeh po nacionalnosti.

⁴⁸ L. Hadrovics, *Murakoz helynevei... str.*

4.3. Etiologija pridjevskih sastavnica

Povijesni slijed zapisa imena međimurskih naselja koja su (imena) danas pridjevsko-imeničke sintagme s pridjevima *donji/gornji* otkriva nam da oni nisu iskonski dio ojkonimā, već su (najvjerojatnije u 16. stoljeću) naknadno pridodani istoizraznim jednoleksemnim imenima da bi se postigla jednoznačnost ojkonimskog znaka. U ovom ćemo odjeljku pokušati odgovoriti na pitanje zašto su *Dubravi, Hrašćanu, Kraljevcu, Koncovčaku, Kuršancu, Mihaljevcu, Pustakovcu, Vidovcu* i *Zebancu* predmetnuti "sasvim obični toponomastički adjektivi"⁴⁹ *gornji/donji*.

Pogledajmo kako se u Akademijinu rječniku⁵⁰ i Rječniku SANU⁵¹ koji sadrže i onomastičku građu definiraju ti pridjevi u toponimskim svezama:

Akademijin rječnik: s. v. "d o n j i ... b) dd) vrlo često dolazi uz imena gradova, zemaļa, krajeva da se razlikuju od drugoga dijela istoga mjesta ili od drugoga mjesta kojemu je isto ime. Obično se 'doñjem' zovu mjesta koja su uprav na nižem, ili jer su u poļu, ili su na nižoj struji kakve rijeke, ili jer su nakraj mora, ali često i bez toga; a gdjekad narod zove, doñijem' i 'gorñijem' mjesto bez ikakva dovoljna razloga, nego samo jer mu se nekako čini da je ono niže ili više kad put neka putuje"; s. v. "g o r n j i ... b) dd) vrlo često stoji uz imena gradova, zemaļa, krajeva da se razlikuju od drugoga dijela istoga mjesta ili od drugoga mjesta kojemu je isto ime."

Rječnik SANU: s. v. "d o n j i ... koji je u nizini (o naseljima, krajevima, zemljama"; "g o r n j i ... koji je na uzvišici (o kraju, naselju, delu naselja i sl."

Iz citiranih definicija očito je da se u prvi plan stavlja odnos gore-dolje⁵². Podaci o nadmorskoj visini međimurskih naselja imenovanih sintagmama s pridjevima *gornji/donji* uglavnom⁵³ oprimjeruju tvrdnju da je naselje s pridjevom *gor-*

⁴⁹ P. Skok, *Prilozi* ... 111.

⁵⁰ *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, sv. 7, Zagreb 1885, s.v. *doñi*; sv. 10, Zagreb, 1888, s.v. *gorñi*.

⁵¹ *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, SANU, knj. III, Beograd, 1965, s.v. *gornji* 2.a; knj. IV, Beograd 1966, s.v. *donji* 2.a.

⁵² Takva objašnjenja podudaraju se s inzistiranjem B. Dudukovića na "odgovaranju zakonima tzv. vertikalne orijentacije".

⁵³ Jedini su izuzetak *Donji Vidovec* (177 m) i bivše naselje *Gornji Vidovec* (162 m). Evo i nekoliko primjera iz ostalog hrvatskog područja: *Donji Daruvar* (200 m) – *Gornji Daruvar* (190 m) [Daruvar], *Donja Vrućica* (180 m) – *Gornja Vrućica* (152 m) [Dubrovnik], *Donja Stupnica* (200 m) – *Gornja Stupnica* (152 m) [Dvor], *Donja Višnjica* (315 m) – *Gornja Višnjica* (290 m) [Ivanec], *Donji Macelj* (230 m) – *Gornji Macelj* (200 m) [Krapina] ... Kod naselja iste nadmorske visine također izostaje odnos gore – dolje: *Donja Šušnjara* – *Gornja Šušnjara* (179 m) [Čazma], *Donji Brgat* – *Gornji Brgat* (257 m) [Dubrovnik], *Donji Selkovac* – *Gornji Selkovac* (135 m) [Glina], *Donji Škrnik* – *Gornji Škrnik* (200 m) [Klanjec], *Donja Glavnica* – *Gornja Glavnica* (224 m) [Sesvete], *Donji Vuikšinac* – *Gornji Vukšinac* (109 m) [Vrbovec] ... Takve ojkonime B. Duduković (o.c., 123) naziva "imenima s neistinitom informacijom". Valja upozoriti da onimi nisu apelativi (iako se mogu na njima temeljiti), pa je i njihova semantika različita od semantike apelativa.

nji u imenu na višem terenu od naselja kojem u imenu dolazi pridjev *donji*. Međutim, držimo da ova konstatacija, iako u načelu točna, nije potpuna. Prvi poticaj traganju za dodatnim objašnjenjem bili su ojkonomi *Gornji* i *Donji Vidovec* — jedina međimurska naselja koja ne zadovoljavaju navedeni kriterij. Drugi poticaj traženju preciznijeg odgovora bio je netipična udaljenost naselja imenovanih antonimnim imenima. Naime, velika većina naselja u Hrvatskoj koja su istog imenskog tipa nalaze se jedno pored drugoga⁵⁴. U Međimurju su susjedna naselja samo *Donji* i *Gornji Zebanec*, *Donji* i *Gornji Koncovčak* te *Kuršanec* i *Gornji Kuršanec*. Druga su naselja međusobno udaljena i do 40 kilometara.

Držimo da se odgovor na pitanje o etiologiji ostalih šest antonimskih parova krije u i danas uobičajenoj podjeli Međimurja na *Gornje* (Međimurske gorice, sjeverozapadni dio)⁵⁵ i *Donje* (Dravsko-murska nizina, jugoistočni dio)⁵⁶. Ta je podjela uvjetovana reljefnim (prirodno-geografskim) osobitostima ovog rubnog hrvatskog kraja gdje Alpe prelaze u Panonsku nizinu, uz napomenu da je "ova razdioba ... jasna samo u obje krajnosti, a gotovo nezamjetna u čvrstoj povezanosti glavnog prostiranja međimurske nizine".⁵⁷ I u crkvenom pogledu Međimurje se dijeli na *Districtus Campestris* (*Districtus Insulanus Campestris* / *Decanatus Insulanus Campestris* / *Donjomeđimurski dekanat*) i *Districtus Montanus* (*Districtus Insulanus Montanus* / *Decanatus Insulanus Montanus* / *Gornjomeđimurski dekanat*)⁵⁸.

Prelaskom iz apelativnog u onimsko polje (onimizacija apelativa) prvotno (apelativno) značenje zamjenjuje se s onimskim. Ime ne znači, ono imenuje. Kategorija istinitosti u ojkonomiji je irelevantna. Etimološka značenjska istina ne mora se ostvariti, ali se uvijek ostvaruje etimološka istina.

⁵⁴ Usp. B. Duduković (o.c., II5): "U Hrvatskoj ima preko 350 naselja, koja uz ime nose adjektiv *donje*. Uz njih su nedaleko naselja, koja imaju antonimnu oznaku *gornje*, po čemu se te dvije točke na terenu međusobno razlikuju." Točno je da u većini slučajeva ojkonomi s pridjevima *donji/gornji* jesu susjedna naselja, odnosno nalaze se jedno blizu drugoga, ali taj navod ne vrijedi za sva hrvatska naselja s imenima ovoga tipa (i B. Duduković u nastavku svog teksta -str. 123- spominje mogućnost većeg rastojanja među naseljima). Među njima je i 12 međimurskih naselja.

⁵⁵ "U narodu postoji za brežuljke naziv Gorice, pored kojeg se čuju i ostali nazivi kao Bregi ili Goričansko." Z. Dugački, *Međimurje*, Čakovec, 1936, 4.

⁵⁶ Usp. *Opća enciklopedija JLZ*, knj. 5, Zagreb, 1979, s. v. Međimurje, V. Sabljar, (o. c.) Međimurje Gornje ili brežno i Međimurje Dolnje ili poljsko. U literaturi nailazimo i na trodjelnu podjelu Međimurja (Gornje, Srednje, Donje). Usp. V. Klaić, *Opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati III*, Zagreb, 1883; *Narodna enciklopedija St. Stanoujevića*, Zagreb, 1927 s. v. Međimurje; M. Marković, *Kroz međimurska naselja*, Kaj, 5, Zagreb, 1972, 67-68.

⁵⁷ M. Gušić, *Osnovni problemi u etnografiji Međimurja*, Rad Kongresa jugoslavenskih etnografa u Varaždinu 1957, Zagreb, 1959, 19. Upravo to neizravno puštanje Međimurskih gorica u murško-dravsku nizinu povodom je imenovanja prijelaznog područja Srednjim Međimurjem (M. Marković, o. c., 67).

⁵⁸ Usp. *Schematismus cleri dioecesis zagrabienensis*, Zagreb, 1830-1929; *Opći šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji 1974*, Zagreb, 1975.

S podjelom na *Gornje* i *Donje Međimurje* podudara se i nekadašnja administrativno-teritorijalna podjela na čakovečki i preloški kotar.

Dakle, kriterij kojim se rukovodio imenovatelj koji je istoimena međimurska naselja želio preciznije označiti dodajući im pridjeve *donji/gornji* bio je sljedeći: pri imenovanju susjednih naselja odlučujući čimbenik bila je visinska razlika, a pri imenovanju naselja koja nisu jedno pored drugog vodilo se računa o tome je li naselje u Donjem ili Gornjem Međimurju.

4.4. Ojkonimi u neslužbenoj komunikaciji

U neslužbenoj se komunikaciji gotovo uvijek umjesto službenog dvoleksemnog ojkonima rabi jezično ekonomičniji, autokton, za pridjevski dio kraći lik: *Mi'haljefci / Mi'haljefce / Mi'haljavec; Dobrava; Dob'rava; Pus'takofci / Pus'takofce / Pus'takovec*⁵⁹... Zbog poprilične međusobne udaljenosti rijetki su konteksti koji iziskuju uporabu pridjeva *donji/gornji* da bi se izbjegla homonimna kolizija⁶⁰. Etnički i ktetički oblici tvore se isključivo bez pridjevskog dijela: *'Dobrafčani, 'Dobrafčan, 'Dobrafčica, 'dobra(f)ski* (:Donja Dubrava), *K'roljevčani, K'roljefčan, K'roljefčica, k'rolje(f)ski* (:Donji Kraljevec), *Mi'haljefčani, Mi'haljefčan, Mi'haljefčica, mi'halje(f)ski* (:Donji Mihaljevec), *Dob'rafčani, Dob'rafčan, Dob'rafčanka, do-b'ra(v)ski* (: Gornja Dubrava), *'Zebančari, 'Zebančar, 'Zebančarka, 'zebanski* (:G. Zebanec)⁶¹... Osim toga ojkonimi se vrlo često (što je osobito zamjetno kod starijeg žiteljstva) javljaju u pluralnim likovima i to: na *-i* (*Mi'haljefci*) i na *-e* (*Mi'haljefce*). Prvi je lik vjerojatno prežitak vremena kada se naselje imenovalo po ljudima koji u njemu žive, a drugi bi se mogao tumačiti kao prodor čestotnijeg u komunikaciji akuzativnog lika u nominativ.⁶²

Neslužbena uporaba ojkonima uključuje i dijalekatske odlike međimurskih govora:

– otvoreni i zatvoreni vokali: *H'roščane...*

– zamjenu *v* → *f* ispred bezvučnih suglasnika: *Pos'takofce...*

⁵⁹ U neslužbenoj komunikaciji ojkonimi se ponašaju kao diskurzivne toponimske sintagme.

⁶⁰ U izoliranoj uporabi pridjev ne vrši toponimijsku distinkciju. Ako se (u izuzetnim situacijama) upotrijebe dvoleksemne ojkonimske sintagme, pridjevi *gornji/donji*, ovisno o govornim osobitostima područja s kojeg je govornik glasil ču: 'doľní/dolji, odnosno 'gorńí/gorji.

⁶¹ Ponekad se, radi preciznosti informacije, umjesto etnika i(li) ktetika koje uporabljaju mještani i stanovnici susjednih naselja, rabe, nazovimo ih tako, funkcionalni oblici tipa *Donjodubravčani, donjodubravski, donjodubravački, Donjekraljevčani, Donjovidovčanin...* (primjeri iz tjednika *Međimurje*).

⁶² Usp. P. Šimunović, *Organiziranost naziva...* 52. V. Žganec u novinskom članku *Narodno nazivlje međimurskih mjesta* (Međimurske novine, Čakovec, 1921, br. 1, 1-2) sufiks *-ce* ovako objašnjava: "Službeno se dugo, možda od vjkada nazivalo šablonski mjesta sa svršecima na *-ec*, a to narodu nije išlo u uho, koji je osjećao pluralni oblik, u početku na *-ci*, a kasnije su *-ec* i *-ci* dali konfuzijom oblik *-ce*, koji ima i gramatički temelj, ako se uzme, da su imena mjesta ženskoga roda (kao u latinskom!): Dekanovec!"

- depalatalizacija glasa *lj*⁶³: *Mi'halofci*, *K'rolofci*
- prefonologizacija vokala *ā* → *o* (*a*): *H'roščan*
- refleks praslavenskog *o* → *o*: *'Dobrava*

Neke prepoznatljive kajkavske dijalekatske osobitosti ukomponirane su i u službeni lik: konsonantska skupina *-šč* (*Donji Hrašćan*, *Gornji Hrašćan*), sufiks *-ec* (*Zebanec*...).⁶⁴ Poneki od danas službeno dvočlanih ojkonima koji se u tom obliku razlikuju po pridjevu *gornji/donji* u govoru izvornih govornika različito zvuče: *K'rolovec* (G. Kraljevec) = *K'roljevec* (D. Kraljevec), *Mi'halovec* (G. Miho-ljevec) = *Mi'haljevec* (D. Mihaljevec), *Dob'rava* (G. Dubrava) = *'Dobrava* (D. Du-brava).⁶⁵

5. Zaključak

Prvotno jednoleksemnim ojkonimskim oznakama zbog homonimne kolizije počinju se (vjerojatno još u 16. st.) dodavati distingvirajuće pridjevske sastavnice *donji/gornji*. Ustaljivanje dvoleksemnih izraza u kojima diferencijacijski član (*donji/gornji*) prethodi identifikacijaskom članu (*Dubrava*, *Hrašćan*, *Mihaljevec*...) traje do u dvadeseto stoljeće. Jezik izvora iz kojih smo ekscerpirali građu uglavnom diktira način zapisa pridjevskog leksema – latinski (*inferior*, *superior*)

⁶³ Ta je odlika svojstvena "srednjem govornom području" koje obuhvaća mjesta sjeverno od crte Kotoriba – Donji Kraljevec – Mala Subotica – Strahoninec – Kuršanec "na istoku počinje velikim selom Gričan, a na zapadu završava na crti Macinec – Gornji Mihaljevec, Prekopa Martin na Muri". J. Zvonar, *Jezične, poetske i motivske osobitosti međimurskih usmenih popijevaka*, u knjizi *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*, knj. I, Zagreb, 1990, 322.

⁶⁴ Ti su "dijalektalizmi" ponekad, a osobito u razdoblju "pojačane skrbi za jezičnu pravilnost" bile nasilno prilagođavani štokavskoj normi: *Hrašćjan* (Sabljar, o. c.), *Mihaļevac*, *Kraļevac*, *Zebanac* (*Rječnik hrvatskosrpskog književnog jezika*, JAZU, Zagreb, s. v.).

⁶⁵ Ovdje ćemo donijeti i zanimljiva razmišljanja Međimurca V. Žganca napisana prije sedamdesetak godina (o. c., br. 1, 1-2; br. 2, 2). Osvrćući se na šematizam Međimurja koji je u *Medjimurskom kalendaru* za god 1921. objelodanio Otmar Gerić V. Žganec piše: "Dva principa mogli bismo slijediti kod utvrđivanja narodnog nazivlja mjesta uopće jedan je princip *apsolutne fonetike i točnog narodnog izgovaranja imena mjesta*; a drugi je princip: *blagoglasja i sličnosti sa postojećim imenima mjesta*. Po prvom principu bi se na pr. poznato mjesto u Međimurju: Čehovec moralo izgovarati: Šćavec; Gardinovec zvalo bi se: Garnovec; Pribislavec : Preslavec itd. Prvi princip slijedi točan narodni izgovor, drugi pak slaže imena po zakonima sličnosti sa gradnjom imena mjesta iz drugih krajeva, te pazi na neku tobože dostojanstveniju harmoniju imena ... mo- je je duboko uvjerenje, da je jedino prvi princip opravdan sa znanstvenog i sa praktičnog stajališta ... Znanost o nazivima mjesta danas je još mlada, te je čeka veliko polje rada, i kad se o njezinoj važnosti uvjere jednom i stručni i laički krugovi, pobijedit će potpuno prvi princip." A po tom principu mnoga "imena složena od više riječi" sadrže suviše dijelove, "jer ih narod ne govori. Dolnji Vidovec, Dolnji Hrašćan ne govore se."

Današnji kodificirani međimurski ojkonomastikon iznevjerio je Žgančeva očekivanja. Djelomično opravdano (teško je braniti princip apsolutne fonetike, istovjetni članovi identifikacije bili su prepreka preciznom imenovanju...) no i administracija je upornim nametanjem singularnih for- mi dala svoj doprinos današnjoj slici međimurske ojkonimije.

ili mađarski (*alsó, felső*), a za vrijeme pojačane mađarizacije promjena ne ostaju pošteđene ni imeničke sastavnice (*Felső-Vidafalva, Álso-Hideghegy, Dráva-Csány...*). Međimurska naselja imenovana antonimnim ojkonimima uglavnom nisu susjedna, već se jedno (s atributom *donji*) nalazi u Donjem Međimurju, a drugo (s atributom *gornji*) u Gornjem Međimurju. Za neslužbenu su uporabu karakteristične dijalekatske osobitosti međimurske kajkavštine, pluralne forme s doćeci-ma *-e* (*Vidofce*) ili *-i* (*Vidofci*) te jednoleksemsnost (bez pridjevskog dijela) ojkonimskih, etničkih i ktetičkih izraza.

Summary

A CONTRIBUTION TO THE RESEARCH OF MEĐIMURJE OJKONIMY: TWOLEXEME OJKONIMES WITH THE ADJECTIVES *DONJI/GORNJI*

Among the twolexeme Međimurje ojkonimes the greatest number is of those with the adjectives *donji/gornji* they are most frequently antonymous ojkonimous pairs: type *Donji Hrašćan – Gornji Hrašćan*. All villages (except one) were in the beginning identified by a one lexeme ojkonim (i.e. without the adjectives *donji/gornji*). The fixation of ojkonimous forms which exist now with regard to the number of constituents, their order and grammatical number took place almost till the 20th century.

Key words: twolexeme ojkonime, adjective, formal and informal communication

Ključne riječi: dvoleksemsni ojkonim, pridjev, službena i neslužbena komunikacija